

РЕЦЕНЗІЯ

старшого викладача кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України,

кандидата наук з фізичного виховання і спорту,
Жирнова Олександра Валерійовича на дисертаційну роботу Івченка Віталія Юрійовича на тему: «Формування техніки переміщення спортсменів у практичній стрільбі»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність. Євроінтеграційний поступ України зумовлює трансформацію засадничих соціокультурних парадигм, у межах яких сфера фізичної культури та спорту зазнає системної актуалізації й фундаментального концептуального переосмислення. Особливої гостроти в цьому контексті набуває розвиток сучасних високотехнологічних видів спорту, що інтегрують складні рухові навички. Релевантним відображенням зазначених трансформацій є стрімке зростання популярності та наукового інтересу до практичної стрільби.

Практична стрільба постає як специфічний різновид стрілецького спорту, що передбачає виконання у межах змагальної діяльності комплексу вправ, спрямованих на відтворення прийомів і методів ведення вогню, максимально наближених до реальних сценаріїв застосування вогнепальної зброї.

На сучасному етапі значну частку учасників становлять військовослужбовці та співробітники силових структур, передусім спеціальних підрозділів. Багатовекторність цього виду спорту зумовлює широкий спектр теоретичних, методичних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на оптимізацію техніко-тактичної, фізичної і психологічної підготовки спортсменів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану НДР НУВСУ на 2021-2025 рр. за темою 3.2 «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини», номер державної реєстрації 0121U107944, за темою 2.3 «Вдосконалення технічної майстерності спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки з використанням сучасних біомеханічних технологій», номер державної реєстрації 0121U108112. Роль автора полягала в науковому обґрунтуванні та розробленні технології формування техніки переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолету у русі.

Ступінь обґрунтування наукових положень і висновків, які сформульовані у дисертації. Наукові результати дисертації висвітлено в 13 наукових публікаціях: 7 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні США, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3); 5 публікацій апробаційного характеру.

За основним положенням дисертаційної роботи було зроблено доповіді на I Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізичної терапії та ерготерапії: актуальні проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Київ, 2021); II Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізкультурно-спортивної реабілітації: актуальні проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Київ, 2022); III Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізкультурно-спортивної реабілітації: актуальні проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Київ, 2023); VI Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті,

фізичній терапії та ерготерапії» (Київ, 2023); I Загальноуніверситетській науковій конференції аспірантів і докторантів «Дисертаційне дослідження: від ідеї до реалізації» (Київ, 2023); Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2024, 2025), VI Всеукраїнському науково-практичному семінарі з міжнародною участю «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проєкти та тренди» (Вінниця, 2024 р.), IV Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізкультурно-спортивної реабілітації: актуальні проблеми, інноваційні проєкти та тренди» (Київ, 2025), Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2025), науково-методичних конференціях кафедри біомеханіки та спортивної метрології Національного університету фізичного виховання і спорту України (2020), науково-методичних конференціях і круглих столах кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації (Київ, 2021-2025 рр.) Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукових досліджень, що дозволило обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення, результати дослідження та висновки дисертаційної роботи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому що:

- уперше з п'яти найбільш поширених способів переміщення («Звичайний» крок, «Х-подібний» крок; «Лижний» крок; «Лінійний» крок; «Низьке» переміщення) під час стрільби у русі, визначено оптимальний спосіб переміщення стрілка;

- уперше визначені відміни біокінематичні риси техніки «Х-подібного» кроку, «Лижного» кроку, «Лінійного» кроку; «Низького» переміщення; «Звичайного» кроку стрілка під час стрільби з пістолету у русу;

- уперше на основі визначених біокінематичних особливостей техніки різних способів переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній

стрільби з пістолету у русі обґрунтована авторська технологія яка спрямована на підвищення ефективності процесу технічної підготовки спортсменів. Відмивними рисами якої є: мета, завдання, концептуальний, змістовий та оціночна-результативний концепти, моделі «холостого тренування», комплекс вправ «трикутниковий лабіринт», комплекс вправ для профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи. Під час тренування в «трикутниковому лабіринті» використовується пістолет з лазерною цілевказівкою різних кольорів («SIRT»), а також різноманітні мішені попері, свінгери, тарілки «чебурашки» тощо, можуть вводитися стінки, вікна, укриття тощо;

- підтверджено доцільність застосування оптико-електронних систем для реєстрації та аналізу рухів спортсменів у практиці спорту;

- розширено та доповнено інформаційну базу даних стосовно кваліметричного визначення оптимального способу переміщення стрільця при стрільбі в русі.

Практична значущість полягає в розробці технології, яка може бути використана тренерами для підвищення процесу технічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолету у русі.

Результати дослідження впроваджені в навчально-тренувальний процес підготовки спортсменів спортивно-стрілецького клубу «Майстер Спорт», у практику підготовки спортсменів Федерації практичної стрільби України, у практику підготовки курсантів Навчального центру морської піхоти ВМС ЗСУ та в навчальний процес кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації для студентів, які здобувають вищу освіту за спеціальністю 017 (А7) – Фізична культура та спорт (спеціалізація – кінезіологія).

Оцінка змісту дисертації. Дисертаційна робота має чітко вибудовану логіко-структурну організацію та складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, що налічує 165 найменувань, а також п'яти додатків. Загальний обсяг дисертації становить 256 сторінок машинописного тексту. Ілюстративний та аналітичний апарат дослідження репрезентовано 34 таблицями та 28 рисунками, які

забезпечують наочність подання результатів і сприяють поглибленому розкриттю змісту основних положень роботи.

Анотація містить всі необхідні компоненти та традиційно викладена двома мовами. Вступ містить усі необхідні складові: здобувачем переконливо обґрунтована актуальність вивчення обраної теми, визначені мета і завдання дослідження, окреслені об'єкт та предмет дослідження, надані методи дослідження.

В першому розділі, «Формування техніки переміщення стрілка під час стрільби у русі як наукова проблема», автором на основі глибокого аналізу сучасної науково-методичної літератури розглянуто та проаналізовано питання, щодо: розвитку практичної стрільби в Україні, загальну характеристику практичної стрільби, як виду спорту та спортивно-технічну майстерність стрілка.

Автором було виявлено, що сучасні підходи до тренувального процесу характеризуються впровадженням структурованих алгоритмів підготовки, орієнтованих на індивідуалізацію навантажень, корекцію техніки рухів і використання інструментальних методів контролю. Активне застосування цифрових біомеханічних технологій та сенсорних систем забезпечує об'єктивізацію оцінки кінематичних і постуральних параметрів рухової діяльності та створює передумови для підвищення ефективності навчально-тренувального процесу

У другому розділі, «Методи та організація дослідження», описано методи проведення досліджень, які використовувалися в роботі та особливості організації проведення досліджень. Дослідження проводили на базі науково-дослідного простору Національного університету фізичного виховання і спорту України (зокрема, кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації), а також на тренувальних майданчиках ГО «Федерація практичної стрільби України» у місті Києві. Участь у дослідженнях взяли 10 кваліфікованих спортсменів, що спеціалізуються в практичній стрільбі.

У третьому розділі, «Біокінематичні особливості техніки різних способів переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолета», автор за допомогою метода експертизи дослідив ефективність п'яти найбільш поширених способів переміщення стрільця під час виконання стрільби у русі: звичайний крок; «Х-подібний» крок; «Лижний» крок; «Лінійний» крок; «Низьке» переміщення. Також, автор проводить біомеханічний аналіз способів переміщення та виявляє вплив різних способів переміщення на точність стрільби. Результати дослідження, представлені в третьому розділі, створюють підґрунтя для науково обґрунтованого вдосконалення техніки переміщення спортсменів, що спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолету.

У четвертому розділі, «Структура та зміст технології формування техніки переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолета у русі», здобувачем була представлена розроблена їх авторська технологія формування техніки переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільбі з пістолету у русі та доведена її ефективність. В основу авторської технології формування техніки переміщення спортсменів у практичній стрільбі з пістолету покладено ідею проектування навчально-тренувального процесу та забезпечення його керованості. Авторська технологія розглядається як цілісна система науково обґрунтованих знань, принципів, методів і прийомів, що дозволяє реалізувати визначений алгоритм підготовки та забезпечити досягнення конкретного спортивного результату.

Після застосування авторської технології спостерігалось суттєве зниження частоти таких типів помилок, як: перенесення маси тіла вперед на початку руху; несвоєчасний початок гальмування; поступ на носок під час зупинки; інші технічні недоліки, що впливали на ефективність виконання переміщення зі стрільбою. Це свідчить про значне покращення технічних навичок спортсменів та більш скоординоване виконання рухових дій у процесі стрільби в русі. Таким чином, результати досліджень, представлених автором,

підтверджують, що впровадження авторської технології дозволяє оптимізувати техніку переміщення спортсменів у русі, зменшити кількість технічних помилок та підвищити ефективність стрільби, що є ключовим показником успішності тренувального процесу

У п'ятому розділі, «Аналіз та узагальнення результатів дослідження», проведено аналіз отриманих результатів та їх порівняння з висновками та результатами інших досліджень, даними науково-методичної літератури.

Висновки, сформульовані в дисертації, обґрунтовані і достовірні, відповідають меті та завданням дослідження, відображають новизну і практичну значущість рецензованої роботи.

У ході експертного аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. Дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні, проте окремі положення мають дискусійний характер та можуть потребувати корекції чи уточнення. Зважаючи на викладеного вище вважаємо за доцільне зробити такі зауваження та пропозиції:

1. В розділі 2 в описані організації досліджень вказано, що участь в дослідженнях брали 10 кваліфікованих спортсменів, тоді, як в 3 розділі в таблицях вказано, що кількість досліджень дорівнює 50 та описано, що кожен спортсмен виконував по 5 спроб, слід представити ці данні в 2 розділі також.

2. В підрозділі 2.1.4. Кваліметрія доцільно було вказати кваліфікацію експертів.

3. Автором представлено довжину кроків спортсменів у відсотках відносно зросту, і лише для спортсмена зростом 167,1 см абсолютні значення довжини кроків. Тоді в роботі слід вказати групові антропометричні показники всієї досліджуваної групи. Крім того, на рухові дії окрім тотальних розмірів тіла впливають і пропорційні розміри тоді слід представити і ці розміри також.

4. В 4 розділі роботи доведення ефективності розробленої автором технології формування техніки переміщення спортсменів, які спеціалізуються у практичній стрільби з пістолету у русі базується лише на експертній оцінці кількості помилок, які роблять спортсмени. Чому дані аналізу кінематичної структури переміщення спортсменів не враховуються при оцінці ефективності розробленої автором технології.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Івченка Віталія Юрійовича на тему: «Формування техніки переміщення спортсменів у практичній стрільбі», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами від 31.05.2019, наказ Міністерства освіти і науки України №759) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Івченко Віталій Юрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного
виховання і спорту,
старший викладач кафедри
кінезіології та фізкультурно-
спортивної реабілітації
Національного університету
фізичного виховання і спорту
України

Олександр ЖИРНОВ